

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ
МОНІТОРИНГУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ.
ЯКІ ПРОГАЛИНИ ПОТРІБНО НАДОЛУЖИТИ
УКРАЇНІ

10 вересня 2025

воркшоп «Моніторинг атмосферного повітря – особливості законодавчого
регулювання від міжнародного до місцевого рівня»

ЧИННЕ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ МОНІТОРИНГУ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
- Закон України «Про охорону атмосферного повітря»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря»
- Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля»
- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 25.02.2021 №147 «Про затвердження форми Програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря»
- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.02.2018 № 154 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу за вмістом миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів в атмосферному повітрі»
- Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.04.2021 № 300 «Про затвердження Порядку розміщення пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в зонах та агломераціях»
- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 01 серпня 2022 року № 268 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження планів поліпшення якості атмосферного повітря»
- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 01.08.2022 № 267 Про затвердження Порядку розроблення та затвердження короткострокових планів дій
- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 24 березня 2025 року № 590 «Про затвердження Порядку інформування населення про якість повітря за основними показниками з використанням індексу якості повітря в Україні»

ЗАПЛАНОВАНЕ ЗАКОНОДАВСТ ВО У СФЕРІ МОНІТОРИНГУ ПОВІТРЯ

- Закон України № 2973-IX *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля»*
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2024 р. № 684 *«Деякі питання функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем»*
- Постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2024 р. № 513 *«Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 і від 25 червня 2020 р. № 614»*
- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 23 грудня 2024 року № 1720 *«Про затвердження Порядку створення регіональних центрів моніторингу довкілля»*
- наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 6 лютого 2025 року № 230 *«Про затвердження Примірного положення про регіональні центри моніторингу довкілля»*

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОВІТРЯ

Моніторинг повітря

Управління якістю повітря

Оцінювання якості повітря:

- Пороги, режими та методи оцінювання
- Вимоги до пунктів спостережень
- Оцінка якості повітря

Інформування населення

Звітування

Плани поліпшення якості повітря

Короткострокові плани дій

ЗАКОНОДА ВСТВО ЄС У СФЕРІ ЯКОСТІ ПОВІТРЯ

- Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи
- Директива Європейського Парламенту і Ради 2004/107/ЄС від 15 грудня 2004 року про арсен, кадмій, ртуть, нікель і поліциклічні ароматичні вуглеводні в атмосферному повітрі
- Директива (ЄС) 2024/2881 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2024 року щодо якості атмосферного повітря та чистішого повітря в Європі (переглянута)
- Імплементативне рішення Комісії 2011/850/ЄС від 12 грудня 2011 року, що встановлює правила для Директив 2004/107/ЄС та 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо взаємного обміну інформацією та звітності про якість атмосферного повітря

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Оцінювання якості повітря: пороги, режими, та методи оцінювання

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Режими та пороги оцінювання	✓ Визначено режими та пороги оцінювання	
Методи оцінювання	✓ Визначено методи оцінювання. Для фіксованих вимірювань визначено референс-методи	○ Не визначено процедуру підтвердження еквівалентності фіксованих методів вимірювання

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Оцінювання якості повітря: пункти спостережень

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Умови розміщення пунктів спостережень	✓ Передбачено умови розміщення пунктів спостережень у мікро та макромасштабі	○ Не визначено особливостей розподілу мінімальної кількості пунктів спостережень залежно від їх класифікації, а також умов розміщення пунктів спостережень для оцінки відповідності меті зменшення впливу $PM_{2,5}$ для захисту людського здоров'я та критичним рівням захисту рослинності
Мінімальна кількість пунктів спостережень	✓ Визначено мінімальну кількість фіксованих пунктів спостережень	

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Оцінка якості атмосферного повітря

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Стандарти якості повітря	✓ Визначено граничні величини, цільові показники, довгострокову ціль, пороги небезпеки, інформаційний поріг, критичний рівень, національну мету та зобов'язання щодо зменшення впливу ТЧ _{2,5} на населення	○ Не визначено критерії для перевірки достовірності в процесі об'єднання даних і обчислення статистичних параметрів для визначення перевищень рівнів забруднюючих речовин ○ Не визначено роки, до яких має бути досягнуто цільовий показник та мету зменшення впливу для твердих часток (ТЧ_{2,5})
Забезпечення неперевищення стандартів якості повітря	✓ Визначено положення щодо забезпечення органами управління якістю атмосферного повітря у зонах та агломераціях неперевищення рівнів забруднюючих речовин,	

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Оцінювання впливу специфічних факторів забруднення атмосферного повітря

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Перевищення стандартів якості повітря, що пов'язані з впливом природних джерел або повторним суспендуванням твердих часток	✓ Встановлено обов'язок органів управління якістю атмосферного повітря зі збирання інформації про перевищення рівнів забруднюючих речовин у зонах та агломераціях, що пов'язані з впливом природних джерел та повторним суспендуванням твердих часток	○ Не затверджено методичні рекомендації щодо проведення аналізу інформації та інформування населення про перевищення граничних величин забруднюючих речовин, пов'язані з повторним суспендуванням часток внаслідок посищення доріг піском чи сіллю в зимовий період, а також внаслідок впливу викидів з природних джерел

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Інформування населення та звітування

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Інформування населення про якість повітря	✓ Визначено порядок інформування про якість повітря ✓ Запроваджено індекс якості повітря	
Звітування про якість повітря та впровадження Директиви	✓ Не застосовуються до України	

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2008/50/ЄС

Управління якістю повітря

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Плани управління якістю повітря	✓ Визначено порядок підготовки планів	○ Відсутні вимоги до співпраці із сусідніми країнами у зв'язку із транскордонним забрудненням повітря
Короткострокові плани дій	✓ Визначено порядок підготовки планів	

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2004/107/ЄС

Оцінювання якості повітря: пункти спостережень

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Умови розміщення пунктів спостережень	✓ Передбачено умови розміщення пунктів спостережень у мікро та макромасштабі	○ Не визначено специфічні правила щодо розміщення пунктів спостережень для отримання даних про рівні забруднюючих речовин в осадах, а також визначення пунктів спостережень для оцінювання рівнів поліциклічних ароматичних вуглеводнів. ○ Не відображено положення Директиви щодо оцінювання загального осаду арсену, кадмію, ртуті, нікелю, бензо(а)пірену та інших поліциклічних ароматичних вуглеводнів
Мінімальна кількість пунктів спостережень	✓ Визначено мінімальну кількість фіксованих пунктів спостережень	

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2004/107/ЄС

Оцінка якості атмосферного повітря

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Стандарти якості повітря	✓ Визначено цільові показники для арсену, кадмію, нікелю та бензо(а)пірену	
Забезпечення неперевищення стандартів якості повітря	✓ Визначено положення щодо забезпечення органами управління якістю атмосферного повітря у зонах та агломераціях неперевищення рівнів забруднюючих речовин,	Не визначено відповідальних органів за підготовку переліку зон та агломерацій, у яких перевищено цільові показники

Дублювання, суперечність між положеннями ПКМУН^о 827 та положеннями наказу МВС від 28.02.2018 № 154

АПРОКСИМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПОЛОЖЕНЬ ДИРЕКТИВИ 2004/107/ЄС

Інформування населення та звітування

Питання регулювання	Досягнення	Прогалини
Інформування населення про якість повітря	✓ Визначено порядок інформування про якість повітря ✓ Запроваджено індекс якості повітря	○ Не відображено положення Директиви щодо оприлюднення інформації про причини та територію, де зафіксовано перевищення цільових показників для арсену, кадмію, нікелю та бензо(а)пірену
Звітування про якість повітря та впровадження Директиви	✓ Не застосовуються до України	

**АПРОКСИМАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА
ДО ПОЛОЖЕНЬ
РІШЕННЯ КОМІСІЇ
2011/850/ЄС**

Рішення Комісії 2011/850/ЄС визначає інформацію від національних систем моніторингу атмосферного повітря, якою держави-члени обмінюються через базу даних, зокрема інформацію про:

- встановлені на території держав зони та агломерації,
- встановлені режими оцінювання для забруднюючих речовин у зонах та агломераціях,
- методи демонстрації та вирахування перевищень, пов'язаних з впливом специфічних факторів забруднення, зокрема природних джерел або посипання доріг піском або сіллю в зимовий період,
- методи оцінювання, що застосовуються в системі моніторингу атмосферного повітря держави-члена,
- первинні валідовані дані спостережень, та первинні дані, отримання яких забезпечується в режимі реального часу,
- агреговані валідовані дані оцінювання якості атмосферного повітря,
- плани поліпшення якості атмосферного повітря та короткострокові плани дій

**ДИРЕКТИВА
(ЄС) 2024/2881
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПАРЛАМЕНТУ
ТА РАДИ ВІД 23
ЖОВТНЯ 2024
РОКУ ЩОДО
ЯКОСТІ
АТМОСФЕРНОГО
ПОВІТРЯ ТА
ЧИСТІШОГО
ПОВІТРЯ В
ЄВРОПІ
(ПЕРЕГЛЯНУТА)**

Встановлення більш суворих стандартів якості атмосферного повітря: нові граничні величини для $\text{ТЧ}_{2,5}$, ТЧ_{10} , діоксиду азоту, та встановлено строк досягнення оновлених граничних величин – до 2030 року.

Розширення вимог до оцінювання якості атмосферного повітря: вимоги до проведення оцінювання на «суперстанціях», дослідження ультрадисперсних частинок (UFP), сажі (black carbon) та ЛОС.

розроблення планів поліпшення якості атмосферного повітря та дорожніх карт з якості атмосферного повітря у разі перевищення встановлених граничних величин, а також короткострокових планів дій – у разі перевищення порогів небезпеки.

Підвищено роль моделювання, запроваджено вимоги щодо точності моделей, процедури забезпечення та контролю якості даних для моделювання, а також інші процедури для забезпечення уніфікації моделей.

Обов'язок використовувати індекс якості повітря для інформування населення по якості повітря.

Деталізація повноважень національних референс-лабораторій у забезпеченні та контролі якості даних у системі моніторингу атмосферного повітря.

Запровадження періодичного перегляду Директиви.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Органам державної влади:

- Прийняти зміни до чинних нормативно-правових актів та прийняти нормативно-правові акти, що перебувають в процесі розроблення
- Забезпечити усунення дублювань та неузгодженості у законодавстві України у сфері моніторингу повітря для уникнення колізій у правозастосуванні
- Забезпечувати підвищення обізнаності щодо чинного та запланованого законодавства України у сфері моніторингу атмосферного повітря, нововведень законодавства ЄС у сфері моніторингу та управління якістю повітря
- Провести аналіз законодавчих актів ЄС, щодо апроксимації з положеннями яких Україна наразі не має зобов'язань у сфері європейської інтеграції, але набуде у зв'язку із членством в ЄС
- Розглянути можливість врахування положень нової Директиви 2024/2881/ЄС, що деталізують регулювання питань, охоплених Директивами 2008/50/ЄС та 2004/107/ЄС, у проектах нормативно-правових актів

Місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування :

- При розробці документів державного планування на місцевому рівні, що охоплюють питання моніторингу та управління якістю атмосферного повітря враховувати як чинне, так і заплановане законодавство України у цій сфері
- Забезпечувати підвищення обізнаності суб'єктів моніторингу атмосферного повітря та населення на рівні зон та агломерацій щодо чинного та запланованого законодавства України у сфері моніторингу атмосферного повітря, нововведень законодавства ЄС у сфері моніторингу та управління якістю повітря